

بازی دوگانه آل سعود در برابر ایران

در شرایطی که خبرهای ضد و نقیض از برکناری عادل الجبیر وزیر خارجه سعودی حکایت دارند، ناظران تایید این موضوع مهم را نشانه دیگری از تغییر رفتار عربستان در قبال ایران در یک ماه اخیر می‌دانند. حضور حجاج ایرانی در حج امسال، دیدار و مصافحه ظریف و عادل الجبیر وزرای خارجه دو کشور و متعاقب آن صدور ویزا برای هیات‌های دیپلماتیک دو کشور نشانه‌های این تغییر در سیاست‌های عربستان در قبال ایران است که پس از انتصاب محمدبن سلمان به‌عنوان ولیعهد جدید سعودی در دو ماه اخیر صورت می‌گیرد.

به گزارش آران نیوز: این تغییر رفتار ریاض در قبال تهران پس از اظهارات تند محمدبن سلمان را که وعده کشاندن جنگ به داخل مرزهای ایران را داد، باید نشانه‌های تاکتیکی و نه راهبردی بدانیم که هدف آن کاهش تنش و عادی‌سازی روابط دوجانبه و تمرکز و فشار بر سیاست‌های منطقه‌ای ایران با شکل‌دهی به یک اجماع غربی-عربی است.

از این رو برکناری عادل الجبیر و جایگزینی او با خالد بن سلمان سفیر ریاض در واشنگتن و برادر کوچک محمد می‌تواند نشانه دیگری از این تغییر باشد.

در همین ارتباط، خبرگزاری «رویترز» و همچنین سایت انگلیسی «لیبرتی فایترز» از آمادگی ولیعهد عربستان برای برکناری وزیر خارجه این کشور خبر داده‌اند، موضوعی که خبرگزاری رسمی عربستان (واس) تاکنون واکنشی به آن نشان نداده است. عادل الجبیر که در سال 2015 و همزمان با روی کارآمدن ملک سلمان وزیر خارجه شد، پیش از آن هشت سال سفیر عربستان در آمریکا بود. براساس سنت نانوشته پیشین هر مقامی که در عربستان پست سفارت ریاض در واشنگتن را از آن خود کرده یا به‌عنوان وزیر خارجه یا رئیس اطلاعات سعودی منصوب شده است. پیش‌تر بندر بن سلطان و ترکی الفیصل این مناصب را به خود اختصاص داده بودند.

در این چارچوب که هیات‌های دیپلماتیک دو کشور در بحبوحه تنش‌ها و قطع ارتباطات، فرصت پیدا کرده تا برای ارزیابی مسائل مربوط به سفارت و حج به‌عنوان دو موضوع مهم اختلافی تحقیق و تفحص کنند، گام مهمی است که طبیعتاً در چارچوب نگاه جدید دو کشور به‌خصوص عربستان قابل درک و تحلیل است؛ بنابراین در پاسخ به این فرضیه که آیا تغییر ملموسی در رویکرد و رفتارهای ولیعهد جدید سعودی در قبال ایران اتفاق افتاده است، باید به دو عامل اشاره کرد.

عامل اول؛ کاهش تنش و عادی‌سازی روابط

پس از تنش‌آفرینی‌های مقامات سعودی و در راس آنها ولیعهد عربستان سعودی مبنی بر لزوم مقابله با ایران که ابتدا خود را در قطع روابط سیاسی و اقتصادی و سپس جنجال آفرینی‌های رسانه‌ای نشان داد، به‌نظر می‌رسد با نشانه‌ها و گشایش‌هایی که اخیراً در روابط بروز کرده است، مقامات سعودی در یک حرکت تاکتیکی به این نتیجه رسیده‌اند که از تنش‌آفرینی بیشتر در روابط دوجانبه خودداری کنند و به سمت یک روابط عادی و نه لزوماً گرم با ایران حرکت کنند. منطق این تفکر این است که لزومی برای دمیدن در این آتش وجود ندارد، چون اولاً دورنمای روشنی ندارد و ثانیاً ایران بازیگری ضعیف و تسلیم‌پذیر نیست، بلکه قدرتمند و دارای توانایی برای پاسخگویی متقابل است. بنابراین عادی‌سازی گام‌به‌گام و کاهش تنش در روابط دوجانبه به‌خصوص در آستانه پادشاهی محمدبن سلمان ضرورتی است که باعث می‌شود تا هم هزینه‌های انتقال قدرت کاهش پیدا کند و هم دوران صدارت بن‌سلمان در یک فضای به‌دور از تنش محقق شود.

عامل دوم؛ تمرکز و فشار بر سیاست‌های منطقه‌ای ایران

اما آنچه این تغییر رویکرد را صرفاً در حد یک حرکت تاکتیکی باقی می‌گذارد که پس از مدتی قابلیت بازگشت خواهد داشت، عدم تغییر نگاه عربستان به الگوی رفتار منطقه‌ای ایران است. در واقع سعودی‌ها با تفکیک در روابط دوجانبه و منطقه‌ای به این نتیجه رسیده‌اند که به‌جای تنش‌آفرینی در ارتباط مستقیم با ایران باید سیاست فشار را در سطح منطقه و در چارچوب یک ائتلاف و اجماع عربی-غربی محقق سازند. استفاده از ظرفیت‌های دولت جدید آمریکا، خریدهای تسلیحاتی انبوه، تلطیف روابط با اسرائیل، شکل‌دهی به ناتوی عربی و ارتباط گیری با گروه‌ها و گروهک‌هایی که دارای تضاد یا اصطکاک منافع با ایران هستند، از جمله ابزارهایی است که پروژه فشار بر ایران در سطح منطقه را محقق می‌سازد؛ بنابراین تمرکز بر این سطح و تاکید بر مسائل مربوط به حضور ایران در پایتخت‌های عربی، ادعای حمایت از تروریسم، مشکلات حقوق بشری و آزمایش موشکی به عربستان این امکان را می‌دهد تا در یک رویکرد کلان منطقه‌ای-بین‌المللی، سیاست فشار بر تهران را افزایش دهد.

بنابراین برخی گشایش‌های اتفاق افتاده اخیر نه راهبردی، بلکه تاکتیکی و مبتنی بر فشار بیشتر در یک چارچوب فراگیرتر است و نباید نسبت به تغییر الگوی رفتار سیاست خارجی سعودی نسبت به تهران خوشبین بود.